

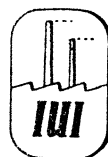
INDUSTRIENS UTREDNINGSinSTITUT

VERKSAMHETSÅRET 1953

INDUSTRIENS UTREDNINGSGENSKAP

Verksamhetsåret 1953

Stockholm

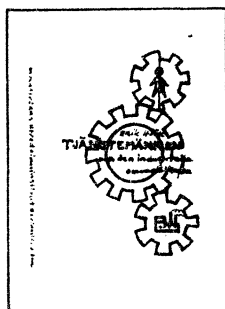
Publicerade undersökningar

Under föregående år har följande böcker publicerats av institutet:

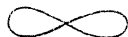
Tjänstemännen och den industriella omvandlingen.

En studie av tjänstemannakårens tillväxt inom industrien (114 s.); fil.lic. Erik Höök.

Mot bakgrunden av den officiella statistikens siffror över tjänstemannakårens snabba tillväxt i svenskt näringsliv under de senaste decennierna har här gjorts en detaljstudie av utvecklingen i ett mindre antal industriföretag. Undersökningen ger en klargörande bild av utvecklingens drivkrafter på olika funktionsområden inom ett företag - produktion, försäljning, förråd, inköp, redovisning och kostnadskontroll, personaltjänst.

Bokens sammanfattande slutsatser utmynnar i den tesen att den avgjort största delen ($2/3 - 4/5$) av tjänstemannaökningen i de undersökta företagen kan sättas i samband med vad som betecknas som den "industriella omvandlingen". I detta begrepp innefattas såväl den ofta mycket betydande omläggningen av produktionsmetoderna som den förändring av produktionsprogrammet vilken följt med introduceringen av nya produkter och varukvaliteter. Nya forsknings- och konstruktionsuppgifter har tillkommit, planerings- och kalkyleringsarbeten har fått ökad betydelse. Jämsides därmed har

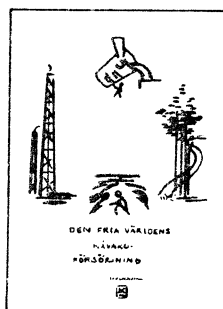

inköps- och försäljningsverksamheten förändrats och inte minst på personalvårdens område har utvecklingen medfört djupgående förändringar.

* * *

I institutets skriftserie rörande aktuella ekonomiska problem har publicerats en inom institutet utarbetad sammanfattning av en amerikansk rapport om den framtida försörjningen med råvaror i länderna utanför sovjetområdet (Paley-rapporten).

Denna rapport behandlar ingående de framtida utvecklingsmöjligheterna för en mångfald olika industriella råvaror och energitillgångar. Rapporten utmynnar i en rad förslag rörande riktlinjerna för en amerikansk råvarupolitik på lång sikt, ägnad att förbättra den framtida försörjningssituationen på olika områden.

Sammanfattningen, som kompletterats med en tabellarisk översikt av Sveriges försörjningsläge, har publicerats (i mars 1954) under titeln Den fria världens råvaruförsörjning (216 s.). (Jur.kand. Wilhelm Peppler)

Pågående undersökningar

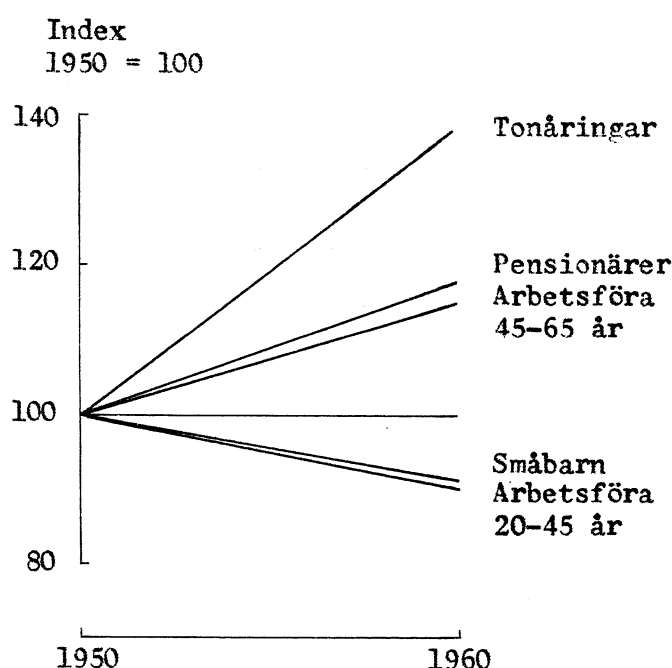
Konsumtionsundersökningen. Utgående från de förändringar som kan väntas inträffa i konsumenternas inkom-

ter, befolkningsstrukturen, fördelning mellan landsbygd och tätorter m.fl. faktorer försöker konsumtionsundersökningen att uppskatta konsumtionens storlek och inriktning under det närmaste decenniet.

De för en sådan analys nödvändiga tidsserierna har erhållits genom en sammanställning av uppgifter om produktion, utrikeshandel, tullar, handelsmarginaler etc. för vissa typer av konsumtionsvaror. Dessa serier har legat till grund för en regressionsanalys av den privata konsumtionen under perioden 1930-53 med syfte att klarlägga sambandet mellan konsumtion å ena sidan och priser, äktenskapsfrekvens m.m. å den andra.

Parallellt härmed har med utgångspunkt från Socialstyrelsens budgetundersökningar 1948 och 1950 gjorts beräkningar av den totala konsumtionens fördelning på varuområden i olika inkomstklasser och hushållstyper i städer och på landsbygden.

Vid bedömandet av den framtida konsumtionen får åldersfördelningen antas spela en betydande roll. Nedanstående diagram visar den beräknade förskjutningen i åldersfördelningen mellan 1950 och 1960.

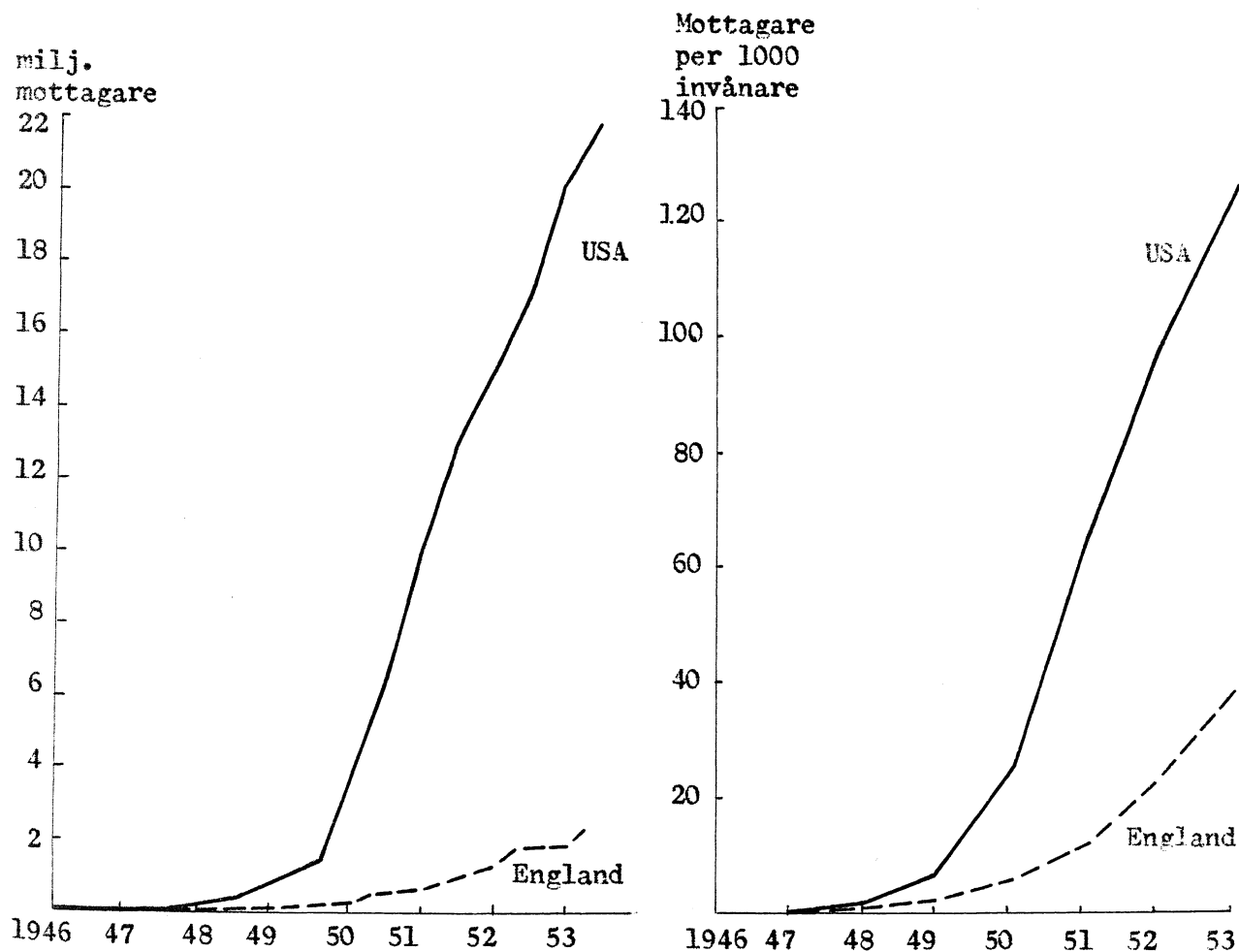

(Fil.lic. Nils Paulsson och fil.kand. Karl-Olov Samuelsson)

Televisionsutredningen. På uppdrag av televisionsutredningen, en statlig kommitté som undersöker förutsättningarna för att införa television i Sverige, har institutet igångsatt en utredning rörande vissa samhällsekonomiska konsekvenser av televisionens införande. Utredningen syftar till att ge hållpunkter för en bedömning av den framtida utvecklingen på olika områden under vissa särskilt angivna förutsättningar rörande den planerade televisionsverksamhetens omfattning och utformning. De centrala frågeställningarna avser konsumenternas sannolika efterfrågan på televisionsapparater under utbyggnadsperioden, omfattningen och inriktningen av en eventuell inhemsk produktion av apparater, återverkningarna på utrikeshandeln samt omfattningen av investeringsbehoven inom industri, handel etc.

Utredningen beräknas vara avslutad under första kvartalet 1954.

Antal televisionsmottagare i USA och England

(Fil.lic. Nils Paulsson och fil.kand. Karl-Olov Samuelsson)

Utredningar kring bostadsproblemen. På uppdrag av Näringslivets Bostadsbyggnadsdelegation pågår en undersökning av bostadsefterfrågans utveckling och struktur. En av undersökningens målsättningar är att genom bearbetning av officiell statistik för 30- och 40-talen få ett mått på de demografiska, sociala och ekonomiska faktorernas relativa betydelse för utvecklingen av bostadsefterfrågan. Särskild uppmärksamhet ägnas åt ett studium av hur bostadsutgifterna varierar med inkomsten för olika hushållstyper. En undersökning efter dessa linjer gör det möjligt att få vissa hållpunkter för att bedöma effekten av inkomstförändringar på bostadsefterfrågan. (Fil.kand. Stig Rydorff)

Vid sidan av ovannämnda undersökning har institutet på uppdrag av Näringslivets Bostadsbyggnadsdelegation utarbetat en översikt rörande de problem man möter, då det gäller att försöka sänka bostadskostnaderna (P.M. rörande möjligheterna att sänka bostadskostnaderna). Syftet med denna promemoria har varit att giva en kommenterad förteckning över de olika frågeställningarna på detta område för att därigenom ge en grundval för diskussion av vilka problem som det kan finnas anledning att ta upp till en mera ingående behandling. (Sekreterare Torsten Carlsson)

* * *

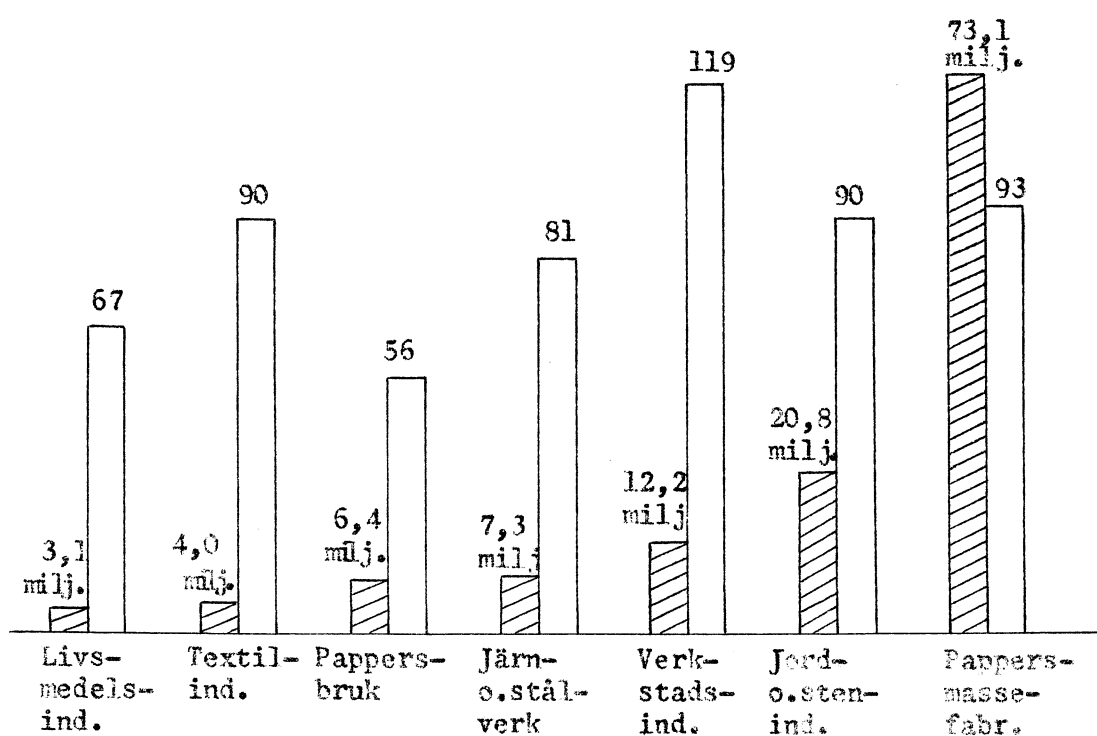
Den kemiska industriens struktur och utvecklingstendenser. Denna undersökning har nu kommit in i sitt slutskede. Utredningen har givits formen av en översikt över den kemiska industriens hittillsvarande utveckling och aktuella struktur i Sverige och en rad andra länder. Tyngdpunkten har förlagts till en analys av sådana drag i den internationella kemiska industriens produktions- och företagsstruktur, marknadsförutsättningar, produktionsbetingelser etc. som kan ge hållpunkter för att bedöma den svenska kemiska industriens utvecklingsmöjligheter.

Ett mått på de kemiska produkternas stora betydelse

för svenskt näringsliv ger nedanstående diagram, som visar det differentierade behovet av viktigare kemiska basprodukter inom olika industribranscher.

Förbrukning av 200 kemiska basprodukter i Sveriges industri år 1950¹⁾

▨ Värdet av förbrukade kemikalier
□ Antalet förbrukade kemikalier

1) Härei ingår ej plastmaterial och organiska färgämnen, vilkas förbrukning uppgår till stora värden inom pappers- och textilindustrin.

Mot bakgrunden av den svenska kemiska industriens aktuella struktur inriktas arbetet f.n. på en analys av utvecklingsmöjligheterna för kemisk industri i Sverige.

(Civilekonom Alv Elshult och teknolog Hans Wagner)

* * *

Kring de engelska nationaliseringsfrågorna har under senare år vuxit upp en ganska rikhaltig litteratur. Givetvis har en stor del av denna en rent politisk inriktning, men det finns dock en ganska betydande mängd undersökningar, som söker att objektivt beskriva bakgrunden till samt analysera erfarenheterna av nationaliseringsåtgärderna. Med hänsyn till det relativt begränsade erfarenhetsperspektivet är det omedelbara syftet inte att avge något slutligt omdöme om resultatet. Framför allt har man tagit sikte på att redovisa alla de mer eller mindre oväntade problem som man i praktiken ställts inför. Vidare förekommer också i många fall en diskussion, om huruvida de farhågor resp. förhoppningar som präglat den allmänna debatten om nationaliseringsåtgärderna varit välgrundade eller ej. Då institutet ansett att det kunde vara av intresse att här hemma ge en vidare spridning åt dessa rön och erfarenheter, kommer det under våren att låta utarbeta en sammanställning av en del av dessa engelska undersökningar. (Fil.lic. Erik Höök)

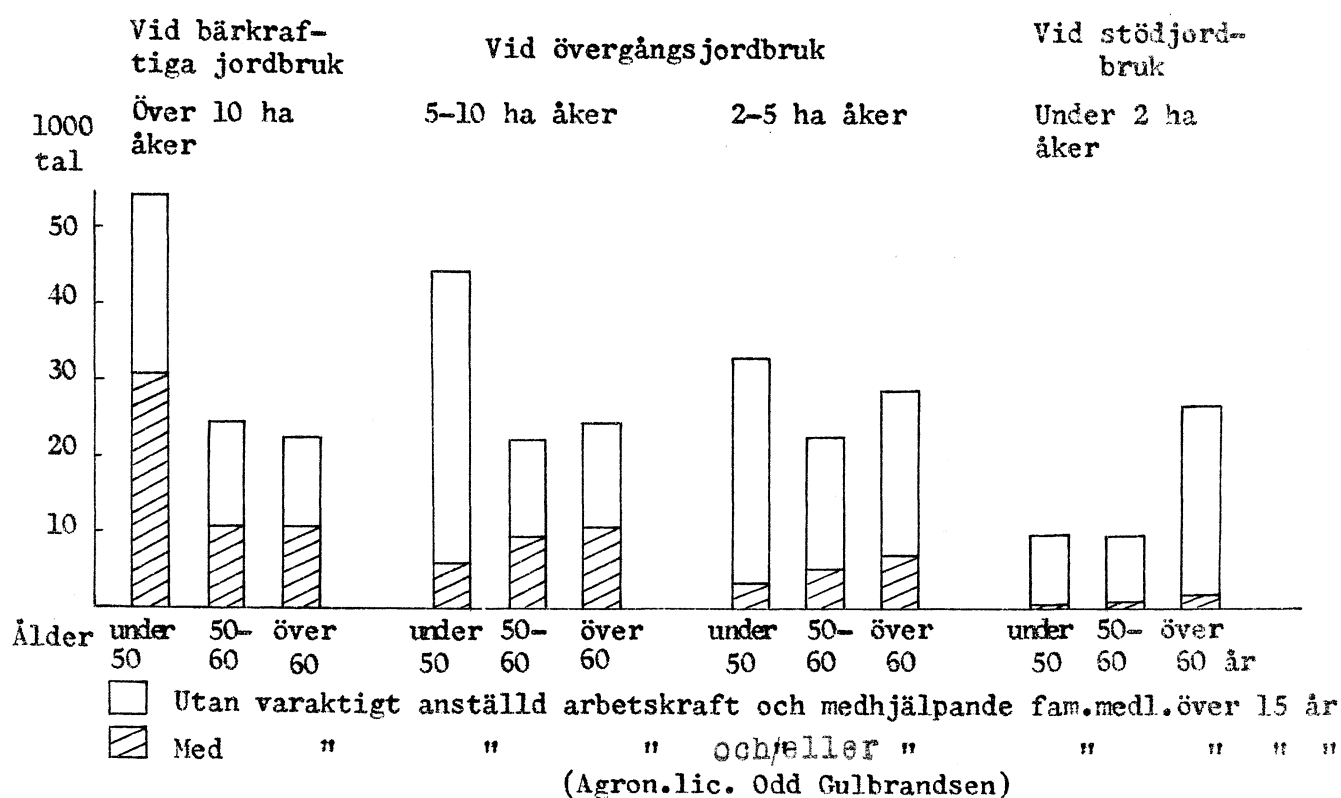
* * *

Jordbruksutredningen har under det gångna verksamhetsåret ägnats åt fortsatta grundläggande studier rörande jordbrukets produktions- och kostnadsstruktur samt produktionsrelationer till andra sektorer av näringslivet, framför allt livsmedelsindustrien. För att vinna närmare kännedom om de anpassningsprocesser, som på såväl kortare som längre sikt försiggår inom jordbruket, har under året igångsatts särskilda undersökningar rörande jordbrukarnas produktionsplanering samt strukturrationaliseringen. I samarbete med Jordbrukets Utredningsinstitut och Landsorganisationens utredningsavdelning har företagits en undersökning avseende bl.a. mjölk, fläsk och brödsädsproduktionen samt attityder mot bidragsformer och upplysningsverksamhet, varvid drygt 550 jordbrukare intervjuats.

Genom en specialbearbetning av folkräkningen 1950 har underlag erhållits för bedömning av strukturrationali-

seringens framtida omfattning. Nedanstående diagram återger några drag i företagarnas ålderssammansättning m.m. för några olika storleksgrupper av jordbruksföretag. Därav framgår att ju mindre jordbruksföretagen är desto större är proportionen äldre och ensamma företagare. Med hänsyn till detta synes förutsättningarna för återbesättning vara relativt små på de mindre jordbruken. Strukturrationaliseringen kommer därför att till stor del sammanhålla med de äldre företagarnas avgång från sina jordbruk.

Antal företagare enligt specialbearbetning av 1950 års folkräkning

* * *

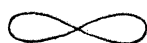
Statistikutredningen. Under 1953 har frågan om möjligheterna att uppnå en förenkling av industriföretagens statistiklämnande varit föremål för utredning. Arbetet har letts av en arbetsgrupp, där Arbetsgivareföreningen, Industriförbundet och enskilda industriföretag varit företrädade,

och sekretariatet har varit förlagt till Industriens Utredningsinstitut.

Inledningsvis har personalredovisningen för statlig och annan statistik behandlats. Efter kartläggning av den berörda statistiken och de olika definitioner och begrepp som används där, har representanter för uppgiftslämnarna samlats till konferenser för att utröna i vilka avseenden statistikrapporteringen vållar särskilda svårigheter. De synpunkter och önskemål som härvid framkommit har lagts till grund för diskussioner av konkreta samordningsproblem vid överläggningar med de statistikinsamlade organen.

Vissa av de förslag, som arbetsgruppen framlagt, har redan lett till konkreta resultat i form av förenklade uppgiftsblanketter. Således har företagens rapportering till den offentliga tjänstemannalönestatistiken betydligt underlättats, och ytterligare samordning med övrig statistik på området har ställts i utsikt. Vidare har arbetsgruppens synpunkter vunnit beaktande i fråga om Socialstyrelsens frånvaroundersökning. Personalredovisningen till industristatistiken har också väsentligt förenklats.

På flera områden föreligger alltså redan påvisbara resultat av verksamheten. I andra fall har initiativet till förbättrad kontakt mellan uppgiftslämnare och statistikinsamlade organ lett till att de senare igångsatt egna utredningar i avsikt att så småningom framlägga förslag till diskussion med arbetsgruppen. (Fil.lic. Erik Ruist och pol.mag. Lars Andersson)

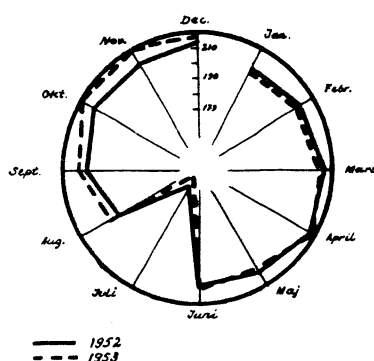

Löpande verksamhet och utredningar av periodisk karaktär

Rapporter till företagsnämnderna. Tre rapporter rörande den ekonomiska utvecklingen i Sverige och utlandet har enligt överenskommelse med Arbetsgivareföreningen utarbetats för användning inom företagsnämnderna.

* * *

Produktionsindex. De löpande beräkningarna av Industriförbundets produktionsindex har i sedvanlig ordning utförts inom institutet. Fortlöpande arbete nedlägges på förbättring av primärmaterialet.

* * *

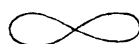
Industriell månadsstatistik. Såsom skett under tidigare år har uppgifter rörande industriproduktionen, sysselsättning, export m.m. insamlats och bearbetats varje månad. Resultaten har publicerats i Industria. Under 1954 kommer de i stället att publiceras i Arbetsgivareföreningens tidskrift Arbetsgivaren.

* * *

Sysselsättning och orderstock inom verkstadsindustrien. Bearbetningen av Sveriges Mekanförbunds och Sveriges Järn- och Metallmanufakturförenings statistik rörande sysselsättningen inom verkstadsindustrien har fortsatt. Dessutom har uppgifter om orderbeläggningen inom verkstadsindustrien insamlats och bearbetats per den 28/2 och 30/9.

* * *

Ekonomisk översikt för Industriförbundets årsberättelse. En redogörelse för den allmänna konjunkturutvecklingen i utlandet och i Sverige under 1952 har utarbetats för Industriförbundets årsberättelse.

Övrig verksamhet

Institutet har under året utfört ett flertal speciella uppdrag för Industriförbundet och Arbetsgivareföreningen, såsom utarbetande av promemorior i en rad olika frågor av allmänekonomisk karaktär, särskilda sammanställningar av ekonomiska data m.m.

På Arbetsgivareföreningens uppdrag har institutet också medverkat i en undersökning rörande förutsättningarna för kvinnligt deltidarbete inom industrien. Vidare har ett par promemorior rörande löneutvecklingens inverkan på samhällsekonomin under olika konjunkturförhållanden utarbetats som underlag för en utformning av grunderna för Arbetsgivareföreningens lönepolitik på längre sikt.

Som underlag för en revision av godstaxan har institutet på uppdrag av Industriförbundet och i samråd med representanter för 1948 års järnvägstaxekommitté sammanställt en mångfald statistiska och andra uppgifter rörande i industri- och handelsstatistiken upptagna varugrupper.

* * *

Under hösten har institutet anordnat en serie föreläsningar i aktuell svensk ekonomi för engelskspråkiga studenter vid Stockholms Högskola.

Diverse meddelanden

Fil.lic. Jonas Nordenson lämnade den 1 maj 1953 sin befattning som institutets direktör. Fil.dr Jan Wallander, förutvarande direktör för Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS), tillträdde som chef den 1 juli. Under tiden 1 maj - 1 juli fungerade sekreterare Hans Söderlund som chef.

Under 1953 har fil.lic. K. Eklöf, civilekonomerna A. Elshult och E. Hardin samt jur. kand. W. Peppler lämnat sina anställningar vid institutet. Fr.o.m. den 1/1 1954 har fil.dr R. Bentzel, civilekonomerna L. Lantz och Å. Ortmark samt jur.kand. G. Waldau anställts vid institutet.

* * *

Ett resestipendium har under 1953 utgått till pol.mag. E. Höök för fyra månaders studier i England.

* * *

Institutets styrelse hade vid årets slut följande sammansättning: Bankdirektör Marcus Wallenberg, ordförande, direktör Axel Enström, direktör Per Hemberg, direktör Carl A. Jacobsson, direktör Bertil Kugelberg, direktör Sven Schwartz, direktör Gustaf Settergren, fil.dr Jan Wallander, institutets direktör, samt tekn.dr Ernst Wehtje. Sekreterare Hans Söderlund har fungerat som styrelsens sekreterare.

Stockholm den 4 mars 1954
INDUSTRIENS UTREDNINGSINSTITUT

